

A Sociological Study of the Relationship Between Psychological Capital and Behavioral Deviations Among University Students in Qazvin

Mousa Saadati^I , Shafagh Raeisi^{II}

 <https://doi.org/10.22084/csr.2025.31261.2381>

Received: 2025/07/14; Revised: 2025/11/04; Accepted: 2025/11/19

Type of Article: **Research**

Pp: 219-241

Abstract

Nowadays, behavioral deviations among young people, especially students, are among the social and health issues of concern that can have irreparable consequences in individual and collective dimensions. Therefore, this study was conducted with the aim of sociological investigating the relationship between the psychological capital variable and behavioral deviations among university students in Qazvin. The theoretical framework of the study is based on Luthans' psychological capital theory (including the dimensions of hope, optimism, resilience, and self-efficacy) and its integration with sociological theories of behavioral deviations such as Merton's anomie, Bandura's social learning, Hirsch's social control, and Sutherland's differential association. The present study was conducted with a quantitative approach and a survey method. The statistical population includes all students in Qazvin and a sample of 380 people was selected in a stratified manner proportional to the sample size for data collection using the Cochran formula. The data collection tool was the standard psychological capital questionnaire and the researcher-made behavioral deviations questionnaire. To estimate the validity of the content validity of the face type and to evaluate the reliability of the questionnaires, the Cronbach's alpha technique was used. And the software required for data analysis is SPSS software. The findings of the study indicate that the correlation between psychological capital and the components of behavioral deviations, including Internet addiction, drug use, violence, and risky sexual relationships, has been confirmed at a significance level of less than 0.01 and with a confidence level of 99%. Also, the relationship of the aforementioned variable with the components of smoking and alcohol consumption has been significant at a level of less than 0.05. The type of the aforementioned relationships is also negative and inverse. Also, the results of multivariate regression analysis showed that, according to the standard beta coefficients obtained, the variables present in the regression model, including resilience (-873), hope (-710), self-efficacy (-507), and optimism (-380), respectively, had the greatest impact on the dependent variable of behavioral deviations. Also, the aforementioned variables were able to explain 26.5 percent of the changes in the variable of students' behavioral deviations. These results emphasize the importance of strengthening psychological capital in educational and counseling programs of universities as a preventive strategy in reducing behavioral deviations.

Keywords: Psychological Capital, Hope, Optimism, Resilience, Self-Efficacy, Behavioral Deviance.

I. Associate Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Imam Khomeini International University (RA), Qazvin, Iran, (Corresponding Author). **Email:** m.saadati@soc.ikiu.ac.ir

II. Bachelor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Imam Khomeini International University (RA), Qazvin, Iran.

Citations: Saadati, M. & Raeisi, S., (2026). "A Sociological Study of the Relationship Between Psychological Capital and Behavioral Deviations Among University Students in Qazvin". *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 14(27): 219-241. <https://doi.org/10.22084/csr.2025.31261.2381>

Homepage of this Article: https://csr.basu.ac.ir/article_6555.html?lang=en

Publisher & Owner: Bu-Ali Sina University.

Copyright © 2026 The Authors. Published by Bu-Ali Sina University.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

1. Introduction

Students, as one of the vulnerable groups in society, are exposed to various social, psychological, and economic pressures. The university period, as a transitional stage to adulthood, is associated with challenges such as financial independence, identity formation, and acceptance of individual and social responsibilities. Under these conditions, the likelihood of maladaptive behaviors that threaten individual and social health increases. Previous studies have shown that students are particularly at risk of behaviors such as substance use, violence, risky sexual activities, and dangerous driving, which have serious consequences for their mental, physical, and academic performance. Psychological capital, introduced within the framework of positive psychology by Luthans and colleagues and consisting of hope, optimism, resilience, and self-efficacy, refers to the individual's internal capacities to cope with stress and crises. Research indicates that students with higher psychological capital are less likely to engage in deviant behaviors and demonstrate greater adaptability to life challenges. Behavioral deviations refer to actions that are inconsistent with social norms and laws and threaten individual and societal well-being. Sociological and psychological theories, including Merton's strain theory, Bandura's social learning theory, Sutherland's differential association theory, and Hirschi's social control theory, emphasize the role of social pressures, interactions, and social bonds in the emergence of these behaviors. Psychological capital can be considered a psycho-social construct that enhances individuals' capacity to resist pressures and adopt adaptive behaviors. The city of Qazvin, with its rich historical and cultural background, diverse student population, and interplay between tradition and modernity, presents specific social and economic conditions that may influence students' behaviors and psychological capital. Despite the importance of the topic, limited research has been conducted in Iran, particularly in Qazvin, regarding the relationship between psychological capital and behavioral deviations among university students. Therefore, the present study was conducted with the aim of sociologically examining the relationship between psychological capital and behavioral deviations among students of universities in Qazvin.

2. Materials and Methods

The present study is a survey-based research. The statistical population included all students of universities in Qazvin city. Sampling was conducted using proportional stratified random sampling, and a total of 380 students (including both male and female) were selected as the sample. Data collection instruments included a researcher-made behavioral deviations questionnaire and the standardized Psychological Capital Questionnaire by Luthans. The Psychological Capital Questionnaire comprised four components: hope, optimism, resilience, and self-efficacy. The behavioral deviations questionnaire included subscales for cigarette smoking, substance use, alcohol consumption, suicidal behavior, aggression and violence, internet addiction, and risky sexual behaviors, with each subscale measured through a set of specific items. The face validity of the instruments was confirmed by a panel of psychology and sociology experts, and content validity was also assessed for the researcher-made questionnaire. After data collection, analyses were performed using SPSS version 26. Descriptive statistics (mean, standard deviation, skewness, minimum, maximum, and range), Pearson correlation, and multivariate regression analyses were employed to examine the relationships between variables.

3. Data

The research findings included descriptive statistics, correlation, and multivariate regression analysis. Descriptive statistics were reported for the components of psychological capital (self-efficacy, hope, resilience, and optimism) as well as for the components of behavioral deviations (internet addiction, violence and aggression, cigarette use, substance use, alcohol consumption, risky sexual behavior, and suicide). Additionally, Pearson correlation was used to examine the strength and direction of relationships between the components of psychological capital and the components of behavioral deviations. Finally, multivariate regression analysis was conducted to assess the effect of each component of psychological capital on behavioral deviations and to determine the proportion of variance in the dependent variable explained by the independent variables.

4. Discussion

The results of the study indicated that the components of psychological capital, including resilience, hope, optimism, and self-efficacy, were negatively and significantly associated with students' deviant behaviors. This finding confirms that psychological capital can serve as an important protective factor against the tendency to engage in deviant behaviors. Among these components, resilience played the strongest inhibitory role. One reason for the prominence of resilience may be that students, when facing academic, economic, and social pressures, require the ability to recover from setbacks and manage challenging situations more than any other factor. In the cultural and social context of Qazvin, where traditional and religious norms are relatively strong, resilience can help individuals better manage social pressures and value conflicts, reducing the likelihood of engaging in deviant behaviors. From a theoretical perspective, the findings of this research align with Luthans' framework, as psychological capital, considered as a set of positive psychological capacities (hope, optimism, resilience, and self-efficacy), can facilitate personal growth, psychological empowerment, and the prevention of maladaptive behaviors. The findings are also consistent with Hirschi's social bond theory, suggesting that psychological capital strengthens an internal bond with one's values, goals, and future, which functions similarly to social bonds in deterring deviance. Additionally, Merton's strain theory plays an important role in explaining the findings, as hope and self-efficacy can mitigate pressures arising from the inability to achieve social goals and guide individuals toward more adaptive pathways. Moreover, the results are consistent with Bandura's social learning theory, which posits that a significant portion of human behavior is shaped through observation and modeling. Components such as self-efficacy and optimism can act as cognitive and motivational resources within the social learning process, reducing the likelihood of imitating deviant behaviors. Finally, Sutherland's differential association theory is also in line with the findings, as it emphasizes that individuals learn values and deviant behaviors through repeated social interactions with peer groups. Psychological capital, however, can function as a psychological shield, mitigating the negative influence of deviant peer groups. Therefore, a student with high levels of resilience and hope is likely to be more resistant to peer pressure for engaging in risky behaviors. Overall, these findings not only align with existing theories but also contribute to their development. Specifically, incorporating psychological capital as an internal protective factor can enrich theories such as Hirschi's social bond theory and Sutherland's differential association theory, highlighting the role of the individual alongside

environmental factors. Overall, this analysis demonstrates that psychological capital is not only an individual construct but also a psychosocial factor that enhances the ability to resist pressures and reduces the tendency toward deviant behaviors.

5. Conclusion

The present study demonstrated that the components of psychological capital, including resilience, hope, optimism, and self-efficacy, have a significant negative relationship with students' deviant behaviors and act as important protective factors in reducing the tendency toward maladaptive behaviors. Among these components, resilience showed the strongest preventive effect, highlighting the importance of the ability to recover from setbacks and cope with social, economic, and academic pressures. The findings also indicate that psychological capital, alongside sociological and psychological theories, can enhance the role of the individual in facing environmental and peer pressures and contribute to the development of existing theories. Given the significance of the issue, it is recommended that university educational and counseling programs focus on strengthening students' psychological capital, particularly resilience and hope, and that preventive policies and programs be designed considering students' cultural, social, and economic characteristics. Furthermore, the results suggest that psychological capital can serve as an effective tool in preventing high-risk behaviors and promoting students' mental and social well-being.

Acknowledgments

The researchers express their gratitude to all individuals who contributed to this study, especially the participating students. Special thanks are also extended to the universities in Qazvin for providing the necessary research facilities and access to required information. Their support played a significant role in the completion and quality of this study.

Author Contributions

All authors of this study actively contributed to the study design, data collection, analysis and interpretation of results, drafting the initial manuscript, and revising the final version of the article. All authors are responsible for the scientific content of the paper.

Conflict of Interest

The authors declare that there is no financial or non-financial conflict of interest related to this study.

بررسی جامعه‌شناختی رابطه سرمایه روان‌شناختی و انحرافات رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین

موسی سعادت^۱، شفق رئیسی^{II}

شناسه دیجیتال (DOI): <https://doi.org/10.22084/csr.2025.31261.2381>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۳، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۸/۱۳، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۲۸

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۲۴۱-۲۱۹

چکیده

امروزه انحرافات رفتاری درمیان جوانان، به‌ویژه دانشجویان، ازجمله مسائل نگران‌کننده اجتماعی و بهداشتی است که می‌تواند پیامدهای جبران‌ناپذیری در ابعاد فردی و جمعی داشته باشد؛ لذا، این پژوهش، با هدف بررسی جامعه‌شناختی رابطه بین متغیر سرمایه روان‌شناختی و انحرافات رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین انجام شده است. چارچوب نظری پژوهش مبتنی بر نظریه سرمایه روان‌شناختی لوتانز (شامل: ابعاد امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی) و تلفیق آن با نظریه‌های جامعه‌شناختی انحرافات رفتاری هم‌چون «آنومی مرتن»، یادگیری اجتماعی «بندورا»، کنترل اجتماعی هیرشی و هم‌نشینی افتراقی سادرلند است. مطالعه حاضر با رویکردی کمی و به روش پیمایشی صورت گرفت. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان شهر قزوین است که با استفاده از فرمول کوکران، نمونه‌ای به حجم ۳۸۰ نفر به صورت طبقه‌ای متناسب با حجم نمونه جهت گردآوری اطلاعات انتخاب شده است. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه استاندارد سرمایه روان‌شناختی و پرسش‌نامه محقق ساخته انحرافات رفتاری بوده است. جهت برآورد اعتبار از اعتبار محتوایی از نوع صوری و جهت ارزیابی پایایی پرسش‌نامه‌ها از تکنیک آلفای کرونباخ استفاده شده است. نرم‌افزار موردنیاز جهت تحلیل اطلاعات، نرم‌افزار SPSS است. یافته‌ها پژوهش حاکی از آن است که هم‌بستگی بین سرمایه روان‌شناختی با مؤلفه‌های انحرافات رفتاری شامل: اعتیاد اینترنتی، مصرف مواد، خشونت و روابط جنسی پرخطر در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ و با اطمینان ۹۹٪ مورد تأیید واقع شده است؛ هم‌چنین، رابطه متغیر مذکور با مؤلفه‌های مصرف سیگار و مصرف الکل در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار بوده است. نوع روابط مذکور نیز، منفی و معکوس می‌باشد؛ هم‌چنین نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی چندمتغیره نشان داد باتوجه به ضرایب بتای استاندارد به دست آمده، متغیرهای حاضر در مدل رگرسیونی شامل: تاب‌آوری (-۰/۸۷۳)، امید (-۰/۷۱۰)، خودکارآمدی (-۰/۵۰۷) و خوش‌بینی (-۰/۳۸۰)، به ترتیب بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته انحرافات رفتاری داشته‌اند؛ هم‌چنین، متغیرهای مذکور توانسته‌اند ۲۶/۵٪ از تغییرات متغیر انحرافات رفتاری دانشجویان را تبیین نمایند. این نتایج بر اهمیت تقویت سرمایه روان‌شناختی در برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای دانشگاه‌ها به عنوان راهبردی پیش‌گیرانه در کاهش انحرافات رفتاری تأکید دارد.

کلیدواژگان: سرمایه روان‌شناختی، امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری، خودکارآمدی، انحراف رفتاری.

I. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران (نویسنده مسئول).

Email: m.saadati@soc.ikiu.ac.ir

II. کارشناسی جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

ارجاع به مقاله: سعادت، موسی؛ و رئیسی، شفق، (۱۴۰۴). «بررسی جامعه‌شناختی رابطه سرمایه روان‌شناختی و انحرافات رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین».

پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۴(۲۷): ۲۱۹-۲۴۱. <https://doi.org/10.22084/csr.2025.31261.2381>

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: https://csr.basu.ac.ir/article_6555.html

© حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۴. ناشر این مقاله، دانشگاه بوعلی سینا است. این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است. Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

۱. مقدمه

دانشجویان به‌عنوان یکی از گروه‌های آسیب‌پذیر در جامعه، در معرض انواع فشارهای اجتماعی، روان‌شناختی و اقتصادی هستند. دورهٔ دانشجویی، به‌عنوان مرحله‌ای انتقالی به بزرگسالی، با چالش‌هایی مانند: استقلال مالی، هویت‌یابی و پذیرش مسئولیت‌های فردی و اجتماعی همراه است. در چنین شرایطی، احتمال بروز رفتارهای ناسازگارانه که سلامت فردی و اجتماعی را تهدید می‌کنند، افزایش می‌یابد (انصاری و همکاران، ۱۴۰۳: ۳۳). «بوساری» و «کری»^۱ (۲۰۰۱)، در مطالعات خود نشان دادند که دانشجویان یکی از گروه‌های پرخطر در زمینهٔ رفتارهای ناسازگارانه هستند و بیشتر از سایر گروه‌های سنی در معرض رفتارهایی چون: مصرف مواد مخدر، خشونت، روابط پرخطر جنسی و رانندگی خطرناک قرار دارند؛ هم‌چنین، «جسور»^۲ (۱۹۹۱) تأکید می‌کند که چنین انحرافات پیمادهای جدی برای سلامت روانی، جسمی و اجتماعی دانشجویان به‌همراه داشته و می‌تواند عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی آنان را مختل کند. در این میان، یکی از مفاهیم مهمی که می‌تواند نقش محافظتی در برابر چنین تهدیدهایی ایفاء کند، سرمایهٔ روان‌شناختی است. این سازه در چارچوب روان‌شناسی مثبت‌نگر توسط «لوتانز» و همکاران (۲۰۰۷) معرفی شده و شامل چهار مؤلفه: امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی است. سرمایهٔ روان‌شناختی به ظرفیت‌های درونی فرد برای مواجهه با استرس‌ها و بحران‌ها اشاره دارد و به‌جای تمرکز بر آسیب‌ها و اختلالات، بر توانمندی‌های بالقوه فرد تأکید می‌کند (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۲). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که افراد، به‌ویژه دانشجویان دارای سرمایهٔ روان‌شناختی بالا کمتر در معرض انحرافات رفتاری قرار می‌گیرند و توانایی بیشتری در سازگاری با چالش‌های زندگی دارند (یوسف‌مورگان و لوتانز، ۲۰۱۵: ۱۸۲).

ازسوی دیگر، مفهوم انحرافات رفتاری در علوم اجتماعی و روان‌شناسی به رفتارهایی اطلاق می‌شود که با هنجارها، قوانین و انتظارات جامعه ناسازگار هستند و می‌توانند پیامدهای منفی فردی و اجتماعی به‌همراه داشته باشند. این رفتارها طیفی گسترده از قانون‌گریزی و پرخاش‌گری تا اعتیاد، بی‌بندوباری جنسی و رانندگی پرخطر را دربر می‌گیرند (اکبری و طاهری، ۱۳۹۵: ۶۱). در پژوهش حاضر، انحرافات رفتاری به‌صورت عملیاتی به مجموعه رفتارهایی اطلاق می‌شود که سلامت فرد و جامعه را تهدید کرده و در تضاد با هنجارهای پذیرفته‌شده دانشگاهی و اجتماعی قرار دارند. نظریه‌های جامعه‌شناختی نیز بُعد دیگری از این مسئله را روشن می‌کنند. نظریهٔ «آنومی مرتن» به فشارهای اجتماعی و تضاد میان اهداف و ابزارهای مشروع دست‌یابی به آن‌ها اشاره دارد. نظریهٔ یادگیری اجتماعی «بندورا» و نظریهٔ هم‌نشینی افتراقی «سادرلند»، نقش تعاملات و یادگیری اجتماعی در بروز انحرافات را تبیین می‌کنند؛ هم‌چنین، نظریهٔ کنترل اجتماعی «هیرشی» بر اهمیت پیوند فرد با نهادهای اجتماعی و نقش آن در کاهش گرایش به انحراف تأکید می‌نماید. سرمایهٔ روان‌شناختی را می‌توان در پیوند با این نظریه‌ها به‌عنوان سازه‌ای روانی اجتماعی دانست که توانایی فرد را در مقاومت در برابر فشارها و اتخاذ رفتارهای سازگار افزایش می‌دهد. شهر قزوین نیز با بافت تاریخی و فرهنگی غنی، جمعیت متنوع دانشجویی و تعامل میان سنت و مدرنیته، شرایط اجتماعی و اقتصادی خاصی دارد که می‌تواند بر رفتارهای دانشجویان و میزان سرمایهٔ روان‌شناختی آن‌ها تأثیرگذار باشد. تنوع قومی، مهاجرپذیر بودن استان، تفاوت‌های اقتصادی خانواده‌ها، ارزش‌های فرهنگی محلی و ساختار اجتماعی شهر، زمینه‌ساز انواع فشارهای روانی و اجتماعی هستند. باوجود اهمیت موضوع، بررسی رابطهٔ سرمایهٔ روان‌شناختی و انحرافات رفتاری در ایران هنوز محدود است و بیشتر پژوهش‌ها به‌صورت پراکنده یا در بافت‌های غیردانشگاهی انجام شده‌اند؛ به‌ویژه در استان قزوین، مطالعه‌ای جامع که این دو متغیر را درمیان دانشجویان بررسی کند، تاکنون صورت‌نگرفته است؛ از این‌رو، پژوهش حاضر تلاش می‌کند با تمرکز بر دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین، این خلأ پژوهشی را پر کرده و پاسخی علمی به ضرورت پیش‌گیری از انحرافات رفتاری در بستر دانشگاهی ارائه دهد؛ بنابراین، پرداختن به این موضوع از منظر علمی و در بافت دانشگاهی، نه تنها می‌تواند به شناخت دقیق‌تر عوامل بازدارندهٔ انحرافات یاری رساند، بلکه مسیر سیاست‌گذاری‌های آموزشی و فرهنگی را نیز روشن‌تر خواهد ساخت. درنهایت، از آنجایی که دانشجویان

به عنوان نیروی انسانی آینده جامعه، شناخته می‌شوند؛ شناخت دقیق عوامل مؤثر بر انحرافات رفتاری قشر، می‌تواند نقش مهمی در بهبود سیاست‌های پیش‌گیرانه و حمایتی در این زمینه ایفاء کند.

پرسش پژوهش: پژوهش حاضر با هدف پاسخ‌گویی به این پرسش انجام شده است که، چه رابطه‌ای بین سرمایه روان‌شناختی و انحرافات رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین وجود دارد؟

۲. پیشینه پژوهش

تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه بین سرمایه‌های روان‌شناختی و رفتارهای انحرافی محل کار با توجه به نقش واسطه‌ای فرسودگی شغلی در میان معلمان مقطع ابتدایی شهر شیراز»، توسط «رستگار» و همکاران (۱۴۰۳)، به شیوه پیمایشی و با حجم نمونه ۳۴۹ نفر از معلمان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شده است. یافته‌ها نشان داد که اثر غیرمستقیم سرمایه‌های روان‌شناختی (خودکارآمدی، خوش‌بینی، امیدواری و تاب‌آوری) از طریق واسطه‌گری ابعاد فرسودگی شغلی (فرسودگی عاطفی، مسخ شخصیتی، بدبینی و احساس ناکارآمدی) بر رفتارهای انحرافی محل کار منفی و از نظر آماری در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشند؛ هم‌چنین بیشترین اثر غیرمستقیم بر رفتارهای انحرافی محل کار مربوط به مؤلفه تاب‌آوری و برابر با ۰/۱۴- به دست آمد. بیشترین اثر مستقیم بر رفتارهای انحرافی محل کار مربوط به فرسودگی عاطفی بوده و برابر با ۰/۳۲ حاصل آمد که از نظر آماری در سطح ۰/۰۱ معنادار است. ضمناً در مدل برازش شده ۳۰٪ از واریانس رفتارهای انحرافی محل کار توسط سرمایه‌های روان‌شناختی و فرسودگی شغلی تبیین گردید.

نتایج پژوهش «شریف» و «میرمعصومی» (۱۴۰۲)، با عنوان «نقش میانجی ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه‌های روان‌شناختی در رابطه بین اهمال‌کاری تحصیلی و گرایش به رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان» به شیوه علی-مقایسه‌ای در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر اصفهان، حاکی از آن است که بین متغیرهای ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه روان‌شناختی و اهمال‌کاری تحصیلی با گرایش به رفتارهای پرخطر رابطه معناداری وجود دارد و ۲۴٪ از تغییرات متغیر گرایش به رفتارهای پرخطر توسط این سه متغیر تبیین می‌شود. در این میان، متغیر سرمایه روان‌شناختی با ضریب بتای ۳۷- بیشترین تأثیر را در تبیین تغییرات متغیرگرایش به رفتارهای پرخطر نوجوانان داشته است.

پژوهشی تحت عنوان «پیش‌بینی رفتارهای پرخطر براساس تحول مثبت نوجوانی و سرمایه‌های روان‌شناختی مثبت در نوجوانان»، توسط «براهوئی» و همکاران (۱۴۰۲)، به روش توصیفی هم‌بستگی، با حجم نمونه ۲۹۸ نفر به شیوه نمونه‌گیری در دسترس، با ابزار پرسش‌نامه انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان داده است که تحول مثبت نوجوانی و سرمایه‌های روان‌شناختی مثبت (امید، خوش‌بینی، خودکارآمدی، تاب‌آوری)، نقش مهمی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان دارند و تحول مثبت نوجوانی و سرمایه‌های روان‌شناختی مثبت می‌توانند باعث کاهش بروز و تداوم گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان گردند.

نتایج پژوهش «کربلایی» و همکاران (۱۴۰۱)، با عنوان «رابطه عملکرد خانواده با رفتارهای پرخطر جنسی و مصرف مواد در زنان با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی»، به روش توصیفی-تحلیلی از نوع هم‌بستگی، با حجم نمونه ۵۵۰ نفر از زنان، به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای به وسیله پرسش‌نامه سرمایه روان‌شناختی لوتانز، حاکی از آن است که بین عملکرد خانواده با گرایش به مصرف مواد و روابط جنسی پرخطر هم‌بستگی منفی و معناداری در سطح ۰/۰۱ وجود دارد؛ هم‌چنین نتایج نشان داده بین خودکارآمدی، خوش‌بینی، تاب‌آوری و امید با گرایش به مصرف مواد و رفتار جنسی پرخطر هم‌بستگی منفی و معناداری در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. در نهایت نتایج نشان داده است که متغیرهای خوش‌بینی و امید توان میانجی‌گری بین عملکرد خانواده و گرایش به رفتار پرخطر جنسی و مصرف مواد را دارند؛ بنابراین، با تأکید بر عملکرد خانواده و مفاهیم مثبت روان‌شناختی و با تقویت این عوامل می‌توان از گرایش افراد به رفتارهای پرخطر پیش‌گیری کرد.

پژوهشی با عنوان «بررسی میزان سرمایه روان‌شناختی نوجوانان و تأثیر آن بر گرایش به جرم (نمونه موردی شهر اصفهان)»، توسط «قماشی» و همکاران (۱۳۹۵)، با روش کمی و با حجم نمونه ۳۸۴ نفر و با ابزار پرسش‌نامه انجام شده است. نتایج نشان داد که رابطه معکوس و معناداری بین دو متغیر اصلی وجود داشته است؛ یعنی، با افزایش میزان سرمایه روان‌شناختی، میزان گرایش به جرم در بین نمونه مورد مطالعه کاهش می‌یابد و برعکس. اما در بررسی فرضیات جزئی، رابطه معناداری بین متغیر میزان اعتماد به نفس و گرایش به جرم وجود نداشت. این مسئله در میان نوجوانان قابل تأمل است و نتایج حاصل از مدل‌سازی نیز این ارتباط را تأیید نموده است.

پژوهشی تحت عنوان «رابطه سرمایه روان‌شناختی افراد مرد با سوء مصرف مواد و تمایل به عود: یک مدل میانجی‌گری تعدیل شده»، توسط «شاوکی‌نگ» و «بین» (۲۰۲۳)، با رویکرد کمی بر روی ۹۷۷ فرد معتاد به مواد مخدر انجام شده است. روش نمونه‌گیری در این مطالعه، ترکیبی از نمونه‌گیری در دسترس و مراجعه به مراکز ترک اعتیاد بود و داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه استاندارد سرمایه روان‌شناختی لوتانز جمع‌آوری شد. نتایج نشان داد که بین سرمایه روان‌شناختی و تمایل به عود هم‌بستگی منفی و معنادار وجود دارد، به طوری که افزایش سرمایه روان‌شناختی با کاهش احتمال عود مصرف مواد همراه است. اگرچه این مطالعه، جامعه‌ای خاص (افراد معتاد) را بررسی کرده، یافته‌های آن نشان می‌دهد که سرمایه روان‌شناختی می‌تواند عاملی محافظتی در برابر رفتارهای پرخطر باشد.

پژوهشی توسط «جاشوون»^۳ و همکاران (۲۰۲۱)، با عنوان «وضعیت اجتماعی-اقتصادی و رفتار ریسک‌پذیر در میان نوجوانان چینی: نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی و خودکنترلی»، به روش پیمایشی و با حجم نمونه ۱۱۵۶ دانش‌آموز چینی، به وسیله پرسش‌نامه انجام شده است. یافته‌ها نشان داد وضعیت اجتماعی-اقتصادی با رفتارهای ریسک‌پذیر هم‌بستگی منفی دارد و سرمایه روان‌شناختی و خودکنترلی نقش واسطه‌ای در این رابطه ایفاء می‌کنند. تحلیل واسطه‌گری با استفاده از مدل معادلات ساختاری (SEM) انجام شد و نشان داد که سرمایه روان‌شناختی بخش قابل توجهی از اثر وضعیت اجتماعی-اقتصادی بر رفتار ریسک‌پذیر را میانجی‌گری می‌کند. پژوهشی با عنوان «نقش اعتیاد به اینترنت و عضویت در رسانه‌های اجتماعی بر سرمایه روان‌شناختی دانشجویان دانشگاه»، توسط «سیمسک» و «سالی»^۴ (۲۰۱۴)، با رویکرد کمی، با حجم نمونه ۲۰۹ نفر دانشجوی، به وسیله ابزار پرسش‌نامه انجام شده است. نتایج نشان داد که بین سرمایه روان‌شناختی با اعتیاد به اینترنت رابطه‌ای منفی و معنادار وجود دارد.

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان اذعان نمود که با وجود ارزش مطالعات پیشین، محدودیت‌هایی نیز داشته‌اند. بسیاری از آن‌ها بر نوجوانان یا گروه‌های خاص مانند افراد معتاد تمرکز داشته‌اند و تعمیم مستقیم نتایج به جامعه دانشجویان دشوار است. حجم نمونه برخی مطالعات کوچک بوده و روش نمونه‌گیری غیرتصادفی بوده است؛ برخی نیز تنها به یک نوع رفتار پرخطر توجه داشته‌اند. پژوهش حاضر با تمرکز بر دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین و بررسی هم‌زمان چهار مؤلفه اصلی سرمایه روان‌شناختی، تلاش دارد این محدودیت‌ها را برطرف کند و نتایجی جامع‌تر ارائه دهد. علاوه بر این، کمبود مطالعات بومی در ایران و به ویژه در شهر قزوین که دارای بافت فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی متنوع است، پژوهش حاضر را ضروری می‌سازد. ویژگی‌های بومی این شهر می‌تواند بر رفتارهای دانشجویان و سطح سرمایه روان‌شناختی آن‌ها تأثیرگذار باشند و بررسی رابطه سرمایه روان‌شناختی و انحرافات رفتاری دانشجویان در این بافت، شکاف‌های پژوهشی موجود را پر نماید.

۳. پیشینه نظری

سرمایه روان‌شناختی، مفهومی چندبعدی و مثبت روان‌شناختی است که توسط «لوتانز» و همکاران مطرح شده و شامل چهار مؤلفه کلیدی خودکارآمدی^۵، خوش‌بینی^۶، امید^۷ و تاب‌آوری^۸ می‌باشد (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷؛ پارسا، ۱۳۹۸: ۲۷-۲۸). این سرمایه نشان‌دهنده منابع و ظرفیت‌های درونی فرد برای مقابله با فشارها، چالش‌ها و موقعیت‌های استرس‌زا است و نقش مهمی در بهبود سلامت روان و عملکرد اجتماعی ایفاء می‌کند. «دورا» و «ازیم»^۹ معتقدند که

سرمایه روان‌شناختی نقش مهم و حیاتی در کاهش تنبلی اجتماعی و دستیابی به اثربخشی و کارایی به خصوص در سازمان‌های آموزشی را دارا می‌باشد (قربانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۸۷). در این میان، خودکارآمدی باور فرد به توانایی انجام موفقیت‌آمیز وظایف و غلبه بر موانع است و دانشجویانی که خودکارآمدی بالایی دارند، در مواجهه با فشارهای تحصیلی و اجتماعی توانایی مدیریت مؤثر موقعیت‌ها را دارند و کمتر به رفتارهای انحرافی روی می‌آورند (کریمی، ۱۳۹۳: ۶۴). امید نیز شامل: شناخت مسیرهای مختلف برای رسیدن به اهداف و انگیزه حرکت در آن مسیرهاست و فرد امیدوار می‌تواند در مواجهه با مشکلات مالی، اجتماعی یا تحصیلی، گزینه‌های سازنده و قانونی را انتخاب کند و از گرایش به رفتارهای انحرافی جلوگیری نماید. تاب‌آوری، یعنی توانایی بازگشت سریع به تعادل روانی پس از تجربه فشار یا ضربه، به دانشجویان کمک می‌کند تا بدون روی آوردن به رفتارهای پرخطر، شرایط دشوار را مدیریت کنند (ملک‌رئیزی و فتحی، ۱۳۹۲: ۹۸). خوش‌بینی نیز نگرش مثبت فرد به آینده و انتظار رویدادهای مطلوب است و دانشجویان خوش‌بین در مواجهه با مشکلات تحصیلی، اجتماعی یا اقتصادی تمایل دارند راه‌حل‌های قانونی و سازنده را انتخاب کرده و کمتر تحت تأثیر فشارهای محیطی یا گروه‌های هم‌سال انحرافات رفتاری را تجربه نمایند (مرادی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۱۰). به‌طورکلی، سرمایه روان‌شناختی با تقویت منابع درونی، افزایش توان مقابله‌ای و ایجاد چشم‌انداز مثبت، به فرد امکان می‌دهد تا در مواجهه با فشارها و محدودیت‌ها رفتارهای انحرافی را کاهش داده و سازگاری فردی و اجتماعی خود را ارتقاء دهد؛ به‌ویژه در محیط دانشگاه که دانشجویان با فشارهای تحصیلی، اجتماعی و اقتصادی مواجه هستند (افشار، ۱۳۹۷: ۳۶).

«مرتون» معتقد است که انحرافات اجتماعی زمانی شکل می‌گیرد که میان اهداف فرهنگی جامعه و ابزارهای مشروع برای رسیدن به این اهداف ناهماهنگی وجود داشته باشد؛ به بیان دیگر، وقتی افراد نتوانند از مسیرهای قانونی و مورد قبول جامعه به موفقیت دست یابند، ممکن است به رفتارهای غیرقانونی یا پرخطر روی آورند (آقاجانی، ۱۳۹۶: ۲۶). مرتون تأکید دارد که شرایط نابسامان اجتماعی و اقتصادی افراد را به سوی اعتیاد سوق می‌دهد. او اعتیاد را نه به عنوان جرم، بلکه به مثابه یک بیماری اجتماعی تلقی می‌کند که در صورت عدم پیش‌گیری، ممکن است به بحران اجتماعی گسترده‌ای منجر شود (رجبی و بیک‌پور، ۱۳۹۹: ۱۱). مرتون در نظریه خود بر این نکته تأکید می‌کند که بزهکاری نتیجه نابرابری در دستیابی به اهداف موفقیت اجتماعی با ابزارهای مشروع است. از این منظر، کودکان و نوجوانان طبقات فرودست که به ابزارهای قانونی دسترسی کمتری دارند، بیشتر در معرض رفتارهای انحرافی قرار می‌گیرند (گل‌خندان، ۱۴۰۱: ۲۱۸). این نظریه نشان می‌دهد که عوامل ساختاری جامعه، مانند نابرابری اقتصادی یا دسترسی محدود به آموزش، می‌توانند زمینه‌ساز رفتارهای انحرافی باشند. مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی مانند تاب‌آوری و خودکارآمدی به افراد کمک می‌کنند تا فشارهای ناشی از محدودیت‌های اجتماعی را مدیریت کرده و بدون روی آوردن به رفتارهای پرخطر، مسیرهای قانونی و سازنده را دنبال کنند.

نظریه یادگیری اجتماعی «آلبرت بندورا» بر نقش مشاهده و الگوسازی در فرآیند یادگیری رفتارهای اجتماعی تأکید دارد. بندورا، معتقد است که افراد با مشاهده وقایع محیطی و از طریق دریافت تقویت‌های مثبت، رفتارهای معینی هم‌چون خشونت را می‌آموزند. این نظریه بیان می‌کند که نگرش‌ها و رفتارهای خشونت‌آمیز از طریق والدین، معلمان، خانواده و اطرافیان منتقل می‌شوند؛ به‌ویژه زمانی که این رفتارها با پاداش همراه باشند (پیرانی و اشرف‌نظری، ۱۴۰۰: ۵۷). در چارچوب نظریه بندورا، رفتارهای انحرافی قابل یادگیری هستند و فرآیند الگوسازی نقش محوری دارد. یادگیری این رفتارها بدون حضور عوامل تشویقی یا انگیزشی به‌وقوع نمی‌پیوندد. در این نظریه، رفتار نتیجه کنش متقابل بین عوامل شناختی فردی و شرایط محیطی است؛ در واقع، نقش خانواده، معلمان و گروه هم‌سال در شکل‌گیری این رفتارها بسیار مهم است. از دیدگاه بندورا، باورهای افراد درباره محیط اطرافشان، نقش مؤثری در هدایت رفتارهایشان ایفاء می‌کند (ادیب‌نیا و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۲). در این راستا، امید و خودکارآمدی فرد می‌تواند مانع الگوبرداری منفی شده، انگیزه او را برای انتخاب رفتارهای قانونی و مثبت افزایش دهند و از یادگیری رفتارهای انحرافی جلوگیری کنند؛ بدین ترتیب، سرمایه روان‌شناختی می‌تواند مسیرهای یادگیری اجتماعی منفی را تعدیل نماید.

نظریه پیوند اجتماعی هیرشی، رفتار انحرافی را نتیجه گسست یا تضعیف پیوندهای فرد با جامعه می‌داند. وی اظهار می‌دارد که پیوند با افراد یا نهادهایی که موجب رشد هم‌رنگی با جماعت می‌شوند، عامل مهمی در پیش‌گیری از رفتارهای انحرافی است. در صورت تضعیف این پیوندها، افراد براساس تمایلات غیراخلاقی ذاتی خود رفتار می‌کنند. از نگاه او، ارتباط والدین و فرزندان از مهم‌ترین عوامل در تعیین رفتار نوجوانان است و انسجام خانواده نقش مؤثری در ایجاد خودپنداره مثبت ایفاء می‌کند (راد و رستمی، ۱۳۹۵: ۱۸۰). این نظریه بر جنبه‌های اجتماعی و فرآیند جامعه‌پذیری تأکید داشته و انحراف را متعلق به هیچ طبقه خاصی نمی‌داند، بلکه آن را پدیده‌ای عمومی و فراگیر تلقی می‌کند؛ هم‌چنین، نظریه هیرشی بیش از علل ناهم‌نوایی، به دلایل هم‌نوایی پرداخته و نقش بازدارنده عوامل اجتماعی را در کنترل انحرافات رفتاری برجسته می‌سازد (ادیب‌نیا و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۱). در این میان، تاب‌آوری و خودکارآمدی می‌توانند حس کنترل درونی فرد را افزایش داده و توان مقابله با فشارهای محیطی را تقویت کنند، که این امر به‌طور مستقیم با پیش‌گیری از رفتارهای انحرافی مرتبط است.

به باور «ساترلند»، افراد زمانی به رفتارهای انحرافی روی می‌آورند که تعاملات آن‌ها با افراد دارای نگرش‌های انحرافی، بیشتر از تعامل با افرادی باشد که هنجارهای اجتماعی را پذیرفته‌اند. وی معتقد است که افراد در اثر معاشرت با کسانی که الگوهای رفتاری مجرمانه دارند، این نوع رفتارها را می‌آموزند (باقری، ۱۳۹۶: ۲۷). این فرآیند یادگیری می‌تواند شامل تعامل مستقیم با بزهکاران یا پیوند غیرمستقیم با گروه‌های مرجع باشد. بر پایه این نظریه، انحرافات اجتماعی پدیده‌ای اکتسابی است و از طریق آموزش همانند دیگر رفتارها آموخته می‌شود. در فرآیند جامعه‌پذیری، افراد نگرش‌ها و تعاریف مرتبط با قانون‌شکنی را از اطرافیان خود می‌گیرند و در صورتی که این تعاریف مثبت تلقی شوند، احتمال بزهکاری بیشتر می‌شود (فیروزجاییان و سعادت‌چی، ۱۴۰۱: ۱۹۴). خوش‌بینی و تاب‌آوری نیز فرد می‌توانند مقاومت او در برابر تأثیرات منفی هم‌سالان را افزایش دهند و از پذیرش نگرش‌های مخالف قانون جلوگیری کنند. به این ترتیب، سرمایه روان‌شناختی نقش بازدارنده و محافظتی در برابر تأثیرات اجتماعی منفی ایفاء می‌کند.

۴. جمع‌بندی پیشینه نظری

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان اذعان نمود که سرمایه روان‌شناختی به‌عنوان یک عامل بازدارنده در برابر انحرافات رفتاری عمل می‌نماید؛ زیرا منابع درونی مثبت فرد را تقویت می‌کند و توانایی مقابله با فشارهای اجتماعی و روانی را افزایش می‌دهد. خودکارآمدی فرد را قادر می‌سازد تا با موانع و محدودیت‌های دسترسی به منابع مشروع، بدون گرایش به رفتارهای انحرافی یا غیرقانونی مواجه شود، که این امر در چارچوب نظریه آنومی مرتون قابل تحلیل است. تاب‌آوری نیز توانایی بازگشت روانی پس از تجربه فشار و شکست را افزایش می‌دهد و فرد را در برابر شرایط نابسامان اجتماعی یا اقتصادی مقاوم می‌سازد، که هم‌سو با نظریه پیوند اجتماعی هیرشی است و از گسست اجتماعی جلوگیری می‌کند. علاوه بر این، امید و خوش‌بینی چشم‌انداز مثبت و انگیزه حرکت در مسیرهای قانونی و سازنده را فراهم می‌آورند و از پذیرش هنجارهای منفی یا الگوبرداری از رفتارهای پرخطر در محیط و گروه هم‌سال جلوگیری می‌کنند، که این موضوع با نظریه یادگیری اجتماعی بندورا و نظریه هم‌نشینی افتراقی «ساترلند» مرتبط است؛ به بیان دیگر، سرمایه روان‌شناختی با ایجاد حس کنترل درونی، افزایش مقاومت در برابر فشارهای محیطی و تقویت منابع روان‌شناختی مثبت، به فرد کمک می‌کند تا رفتارهای انحرافی را کمتر تجربه کند، فرآیند یادگیری رفتارهای منفی را محدود کرده و توانایی سازگاری اجتماعی و روانی را ارتقاء دهد؛ بدین ترتیب، چهار مؤلفه سرمایه روان‌شناختی در کنار یکدیگر، در قالب یک چارچوب نظری یک پارچه، نقش بازدارنده و پیش‌گیرانه در برابر انحرافات رفتاری ایفاء می‌کنند و این ارتباط باعث تقویت عملکرد فردی و اجتماعی دانشجویان می‌شود.

۵. فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های پژوهش بدین‌قرار است؛ بین سرمایه روان‌شناختی و انحرافات رفتاری دانشجویان دانشگاه‌های شهر

قزوین رابطه منفی و معناداری وجود دارد. بین خودکارآمدی و انحرافات رفتاری دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین رابطه منفی و معناداری وجود دارد. بین تاب‌آوری و انحرافات رفتاری دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین رابطه منفی و معناداری وجود دارد. بین خوش‌بینی و انحرافات رفتاری دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین رابطه منفی و معناداری وجود دارد. بین امید و انحرافات رفتاری دانشجویان دانشگاه‌های شهر قزوین رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

۶. روش‌شناسی

در این پژوهش، رویکردی کمی اتخاذ شده و داده‌ها از طریق روش پیمایشی گردآوری شده‌اند. این پژوهش از نوع کاربردی است و هدف آن ارائه نتایجی است که در عمل برای درک بهتر موضوع تحقیق و ارائه راه‌کارهای اجتماعی مؤثر قابل بهره‌برداری باشد. از نظر دامنه ژرفایی، مطالعه حاضر در زمره تحقیقات پهنانگر قرار می‌گیرد؛ چراکه با تمرکز بر طیف گسترده‌ای از داده‌ها، تلاش دارد تصویری کلی، اما معنادار از پدیده مورد بررسی ارائه دهد. از نظر زمانی، پژوهش به صورت مقطعی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه‌های واقع در شهر قزوین می‌باشد که ۳۸۰ نفر از آنان به عنوان حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، به روش نمونه‌گیری به صورت طبقه‌بندی متناسب با حجم جهت گردآوری داده‌ها تعیین گردیدند؛ بدین معنا که پس از تعیین حجم نمونه کلی، نمونه‌های هر یک از دانشگاه‌ها (۷ طبقه) براساس جمعیت و جنسیت تعیین و سپس به صورت تصادفی انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱: حجم نمونه اختصاصی به تفکیک دانشگاه و جنسیت (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Table 1: Sample size distribution by university and gender (Authors, 2025).

جمع نمونه	تعداد نمونه اختصاصی	جنسیت	تعداد کل	دانشگاه
۷۶	۳۹	دختر	۵۶۹۰	سراسری
	۳۷	پسر		
۱۴۴	۷۰	دختر	۱۵۱۳۸	آزاد
	۷۴	پسر		
۲۵	۱۸	دختر	۲۵۰۰	فرهنگیان
	۷	پسر		
۲۶	۱۶	دختر	۲۷۰۰	فنی و حرفه‌ای
	۱۰	پسر		
۲۶	۱۳	دختر	۴۸۹۳	علمی کاربردی
	۱۳	پسر		
۶۰	۳۰	دختر	۶۲۰۰	غیرانتفاعی
	۳۰	پسر		
۲۳	۱۳	دختر	۲۴۱۲	پیام‌نور
	۱۰	پسر		

در این پژوهش، متغیر مستقل سرمایه روان‌شناختی با استفاده از پرسش‌نامه استاندارد لوتانز با ۲۳ گویه مشتمل بر چهار مؤلفه: خودکارآمدی (۶ پرسش)، تاب‌آوری (۵ پرسش)، امید (۶ پرسش)، خوش‌بینی (۶ پرسش) با گویه‌هایی در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت مورد سنجش قرار گرفته است. برای سنجش متغیر وابسته انحرافات رفتاری نیز از پرسش‌نامه محقق ساخته با ۴۶ گویه و با هفت زیرمقیاس اعتیاد به اینترنت، (۸ پرسش)، خشونت و پرخاشگری (۷ پرسش)، مصرف سیگار (۴ پرسش)، مصرف مواد (۶ پرسش)، مصرف الکل (۶ پرسش)، روابط جنسی پرخطر (۸ پرسش)، خودکشی (۷ پرسش) با گویه‌هایی در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت ۴ درجه‌ای کاملاً موافق تا کاملاً مخالف استفاده شده است تا تمایلات رفتاری دانشجویان نسبت به انواع رفتارهای انحرافی مورد ارزیابی قرار گیرد.

به عنوان نمونه، مؤلفه اعتیاد به اینترنت با مواردی مانند: «نمی‌توانم میزان استفاده خود از شبکه‌های مجازی را کنترل کنم» و «فعالیت در شبکه‌های مجازی برنامه خواب مرا به هم زده است»، سنجیده شد. در مؤلفه خشونت و پرخاشگری، گویه‌هایی مانند: «هرچند وقت یک بار نمی‌توانم جلوی خود را از ضربه زدن به دیگری بگیرم» و «اگر به قدر کافی تحریک شوم ممکن است دیگری را کتک بزنم» استفاده شد. در مؤلفه مصرف سیگار پرسش‌هایی مانند «برای رسیدن به آرامش سیگار مصرف می‌کنم» و «سیگار کشیدن در کنار دوستانم لذت بخش است» مطرح شده است. در مصرف مواد مواردی مانند: «برای رسیدن به آرامش مواد مخدر مصرف می‌کنم» و «اگر در جمع دوستانه به من مواد تعارف کنند، نه نمی‌گویم»، گنجانده شد. در مصرف الکل نمونه گویه‌هایی مانند «در جمع دوستانه معمولاً مشروب می‌خورم» و «با خوردن مشروب احساس جوانی و شادابی می‌کنم» به کار رفت. روابط جنسی پرخطر شامل گویه‌هایی مانند: «دوست دارم با فردی که از او شناختی ندارم ارتباط جنسی برقرار کنم» و «قبل از ازدواج باید روابط جنسی متعددی را تجربه کرد» بوده است؛ نهایتاً، مؤلفه خودکشی با گویه‌هایی نظیر «فکر کردن به خودکشی»، «اقدام به خودکشی» و «درمیان گذاشتن خودکشی خود با دیگران» مورد سنجش قرار است.

در تحقیق حاضر، جهت سنجش اعتبار گویه‌های متغیرها، از اعتبار صوری استفاده شده است؛ بدین صورت که پرسش‌نامه‌ها در اختیار تعدادی از متخصصان و پژوهش‌گران حوزه روان‌شناسی و جامعه‌شناسی قرار گرفت و پس از دریافت نظرهای اصلاحی آنان، تغییرات لازم اعمال شد. علاوه بر این، برای پرسش‌نامه محقق ساخته مربوط به انحرافات رفتاری، از اعتبار محتوایی نیز استفاده گردید؛ به این صورت که شاخص‌های مرتبط با انحرافات رفتاری براساس ادبیات نظری و پژوهشی استخراج و سپس توسط گروهی از اساتید و اهل فن حوزه علوم اجتماعی و روان‌شناسی ارزیابی شد تا میزان پوشش دهی گویه‌ها از ابعاد سازه مورد نظر تأیید گردد. این فرآیند موجب شد تا پرسش‌نامه از نظر شمول مفهومی و تناسب گویه‌ها با سازه‌های مورد مطالعه اعتبار لازم را کسب کند. جهت سنجش فرضیه‌ها از آزمون هم‌بستگی r پیرسون و تحلیل رگرسیونی چندمتغیره استفاده شده است. برای تعیین پایایی ابزار پژوهش نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که با استفاده از داده‌های مقدماتی حاصل از نمونه ۴۰ نفری و به کمک نرم‌افزار SPSS میزان آلفای کرونباخ محاسبه گردید. هم‌بستگی آلفای کرونباخ مقدار بین صفر و یک است. در صورتی یک پرسش‌نامه پایاست که مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ باشد و هرچه این مقدار به یک نزدیک‌تر باشد، ابزار از پایایی بالاتری برخوردار می‌باشد. نتایج ضریب پایایی متغیرهای پژوهش نشان می‌دهد که ضرایب متغیرها بالاتر از ۰/۷ است و نشان از پایایی مناسب ابزار اندازه‌گیری است (جدول ۲).

۷. یافته‌های توصیفی

براساس نتایج توصیفی متغیرهای زمینه‌ای، ۵۲/۴٪ از افراد مورد مطالعه زنان و ۴۷/۶٪ از آنان مردان بوده‌اند. ۸۸/۲٪ پاسخ‌گویان مجرد بوده‌اند و ۷۳/۹٪ از پاسخ‌گویان دانشجویان بومی هستند. بیشتر پاسخ‌گویان با ۳۷/۹٪ به دانشگاه آزاد اختصاص داشت. ۸۲/۶٪ از پاسخ‌گویان، دانشجویان مقطع کارشناسی بوده‌اند و ۳۴/۵٪ از پاسخ‌گویان درآمد خانواده‌هایشان بیشتر از ۳ میلیون تومان است و هم‌چنین مطابق یافته‌های تحقیق

جدول ۲: ضریب پایایی متغیرهای تحقیق (نگارندگان، ۱۴۰۴).
 Table 2: Reliability coefficients of research variables (Authors, 2025).

متغیر	ابعاد	تعداد پرسش‌ها	ضریب پایایی هر ابعاد	ضریب پایایی کل
سرمایه روان‌شناختی	خودکارآمدی	۶	۰/۸۵۵	۰/۸۲۷
	تاب‌آوری	۵	۰/۸۱۳	
	امید	۶	۰/۸۴۸	
	خوش‌بینی	۶	۰/۷۶۳	
انحرافات رفتاری	اعتیاد به اینترنت	۸	۰/۹۱۲	۰/۸۶۶
	پرخاشگری	۷	۰/۷۰۹	
	مصرف سیگار	۴	۰/۹۲۹	
	مصرف مواد	۶	۰/۸۰۹	
	مصرف الکل	۶	۰/۹۴۳	
	روابط جنسی پرخطر	۸	۰/۹۱۴	
	خودکشی	۷	۰/۸۵۰	

میانگین سن پاسخ‌گویان ۲۱ سال بوده است. از نظر رشته تحصیلی، بیشترین سهم به ترتیب مربوط به رشته‌های حسابداری (۱۶/۸٪)، حقوق (۱۴/۷٪)، روان‌شناسی (۸/۷٪) و آموزش ابتدایی (۶/۱٪) بوده است. سایر رشته‌ها نیز شامل: کامپیوتر و مدیریت صنعتی با ۳/۷٪، برق ۳/۴٪، معماری ۳/۲٪، مکانیک و عمران ۲/۹٪ و رشته‌های دیگر با درصدهای کمتر از ۲٪ می‌باشند.

بررسی آماره‌های توصیفی سرمایه روان‌شناختی نشان داد که میانگین خودکارآمدی ۱۲/۰۸ با انحراف معیار ۳/۳۶، حداقل ۶ و حداکثر ۲۴ و چولگی مثبت ۰/۴۳۶ است که نشان‌دهنده سطحی در حد متوسط است. امید با میانگین ۱۱/۷۵ و انحراف معیار ۳/۵۸، در دامنه ۶ تا ۲۴ و با چولگی مثبت ۰/۵۶۵ نیز در سطح متوسط قرار دارد. تاب‌آوری با میانگین ۹/۵۸ و انحراف معیار ۲/۹۰ در دامنه ۵ تا ۲۰ و با چولگی مثبت ۰/۵۰۱، پایین‌ترین مقدار میانگین را در میان مؤلفه‌ها داشته و بیانگر سطحی پایین‌تر از سایر ابعاد است. خوش‌بینی با میانگین ۱۲/۴۸ و انحراف معیار ۳/۲۷ در دامنه ۶ تا ۲۴ و با چولگی مثبت ۰/۳۶۰، بالاترین مقدار میانگین را بین مؤلفه‌ها نشان داده و سطح متوسط به بالای این بعد را در بین دانشجویان تأیید می‌کند. در مجموع، سرمایه روان‌شناختی کل با میانگین ۴۵/۹۵ و انحراف معیار ۱۰/۹۵، در دامنه ۲۳ تا ۹۲ و با چولگی مثبت ۰/۸۱۱ در سطحی متوسط قرار دارد که حاکی از وضعیت نه‌چندان مطلوب سرمایه روان‌شناختی در جامعه آماری است (جدول ۳).

جدول ۳: آماره‌های توصیفی متغیر سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌ها (نگارندگان، ۱۴۰۴).
 Table 3: Descriptive statistics of psychological capital and its components (Authors, 2025).

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	حداکثر	حداقل	دامنه تغییرات
خودکارآمدی	۱۲/۰۸	۳/۳۶	۰/۴۳۶	۲۴	۶	۱۸
امید	۱۱/۷۵	۳/۵۸	۰/۵۶۵	۲۴	۶	۱۸
تاب‌آوری	۹/۵۸	۲/۹۰	۰/۵۰۱	۲۰	۵	۱۵
خوش‌بینی	۱۲/۴۸	۳/۲۷	۰/۳۶۰	۲۴	۶	۱۸
سرمایه روان‌شناختی	۴۵/۹۵	۱۰/۹۵	۰/۸۱۱	۹۲	۲۳	۶۹

در زمینه انحرافات رفتاری، اعتیاد به اینترنت با میانگین ۲۱/۷۷ و انحراف معیار ۶/۲۵ در دامنه ۸ تا ۳۲ و با چولگی منفی ۰/۲۳۳- در سطح نسبتاً بالا قرار دارد. خشونت و پرخاشگری با میانگین ۲۰/۲۳ و انحراف معیار ۵/۰۱ در دامنه ۷ تا ۴۸ و با چولگی مثبت ۰/۵۲۰ نیز در سطح متوسط به بالا گزارش شده است. مصرف سیگار با میانگین ۱۲/۵۵ و انحراف معیار ۳/۸۱ در دامنه ۴ تا ۱۶ و با چولگی منفی ۰/۷۵۵- شیوع قابل توجهی را در بین دانشجویان نشان می‌دهد. میانگین مصرف مواد ۲۰/۳۸، انحراف معیار ۵/۴۱، چولگی ۰/۵۳۴، حداکثر ۲۴، حداقل ۶ و دامنه تغییرات ۱۸ به دست آمده است. این مقادیر نشان می‌دهند که گرایش به مصرف مواد در بین دانشجویان مورد بررسی نسبتاً بالا و در سطحی نگران‌کننده است. مصرف الکل با میانگین ۱۸/۰۳ و انحراف معیار ۵/۶۶ در دامنه ۶ تا ۲۴ و با چولگی منفی ۰/۵۵۵- نیز سطح نسبتاً بالایی داشته است. روابط جنسی پرخطر با میانگین ۲۵/۲۶ و انحراف معیار ۶/۳۷ در دامنه ۸ تا ۳۲ و با چولگی منفی ۰/۸۰۴- بالاترین میانگین را بین مؤلفه‌های انحرافات رفتاری داشته و بیانگر شیوع بیشتر این رفتار در بین دانشجویان است. خودکشی با میانگین ۸/۷۸ و انحراف معیار ۳/۵۲ در دامنه ۷ تا ۲۸ و با چولگی مثبت ۲/۹۸ پایین‌ترین سطح میانگین را در بین مؤلفه‌ها نشان داده است. در نهایت، متغیر کلی انحرافات رفتاری با میانگین ۱۲۶/۶۷ و انحراف معیار ۲۲/۷۹ در دامنه ۵۰ تا ۱۶۷ و با چولگی منفی ۰/۵۱۲-، بیانگر گرایش نسبتاً بالای دانشجویان به برخی از اشکال انحرافات رفتاری است (جدول ۴)؛ به طور کلی، نتایج توصیفی حاکی از آن است سرمایه روان‌شناختی دانشجویان در سطح متوسط قرار دارد؛ در حالی که میانگین برخی مؤلفه‌های انحرافات رفتاری در سطح نسبتاً بالا گزارش شده است. این مقایسه بیانگر آن است که کاهش سطح سرمایه روان‌شناختی می‌تواند زمینه‌ساز بروز رفتارهای انحرافی در میان دانشجویان شود.

جدول ۴: آماره‌های توصیفی متغیر انحرافات رفتاری و مؤلفه‌ها (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Table 4: Descriptive statistics of behavioral deviations and their components (Authors, 2025).

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	حداکثر	حداقل	دامنه تغییرات
اعتیاد به اینترنت	۲۱/۷۷	۶/۲۵	-۰/۲۳۳	۳۲	۸	۲۴
خشونت و پرخاشگری	۲۰/۲۳	۵/۰۱	۰/۵۲۰	۴۸	۷	۴۱
مصرف سیگار	۱۲/۵۵	۳/۸۱	-۰/۷۵۵	۱۶	۴	۱۲
مصرف مواد	۲۰/۳۸	۵/۴۱	۰/۵۳۴	۲۴	۶	۱۸
مصرف الکل	۱۸/۰۳	۵/۶۶	-۰/۵۵۵	۲۴	۶	۱۸
روابط جنسی پر خطر	۲۵/۲۶	۶/۳۷	-۰/۸۰۴	۳۲	۸	۲۴
خودکشی	۸/۷۸	۳/۵۲	۲/۹۸	۲۸	۷	۲۱
انحرافات رفتاری	۱۲۶/۶۷	۲۲/۷۹	-۰/۵۱۲	۱۶۷	۵۰	۱۱۷

۸. یافته‌های استنباطی

برای بررسی رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی و انحرافات رفتاری دانشجویان، از آزمون هم‌بستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج نشان داد که هم‌بستگی بین متغیر سرمایه روان‌شناختی با اکثر مؤلفه‌های انحرافات رفتاری شامل: اعتیاد به اینترنت، مصرف مواد، خشونت و پرخاشگری و روابط جنسی پرخطر در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ و با اطمینان ۹۹٪ مورد تأیید واقع شده است؛ هم‌چنین رابطه خطی متغیر مذکور با مؤلفه‌های مصرف سیگار و مصرف الکل در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ معنادار بوده است. با این حال، رابطه سرمایه روان‌شناختی با خودکشی معنادار نبود. این امر می‌تواند ناشی از شیوع پایین رفتار خودکشی در نمونه یا پیچیدگی عوامل دخیل در آن باشد که منابع مثبت روان‌شناختی قادر به تبیین آن نیستند. در خصوص خودکارآمدی، رابطه این مؤلفه با اعتیاد به اینترنت، مصرف مواد، خشونت و پرخاشگری و روابط جنسی پرخطر در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ تأیید

شد و نوع رابطه منفی و معکوس بود. هم‌بستگی این مؤلفه با مصرف الکل و خودکشی نیز در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ از نظر آماری معنادار بود. اما رابطه خودکارآمدی با مصرف سیگار غیرمعنادار به دست آمد که می‌تواند ناشی از تأثیر پیرنگ عوامل اجتماعی و محیطی در شکل‌گیری رفتار مصرف سیگار باشد و کمتر تحت تأثیر توانمندی‌های فردی قرار گیرد. بررسی خوش‌بینی، رابطه منفی و معنادار با رفتارهای انحرافی هم‌چون: اعتیاد به اینترنت، مصرف سیگار، مصرف الکل، مصرف مواد و روابط جنسی پرخطر مشاهده شد. این نشان می‌دهد که نگرش مثبت نسبت به آینده می‌تواند نقش مهمی در پیش‌گیری از گرایش به این دسته از رفتارها داشته باشد؛ با این حال، خوش‌بینی با خودکشی و خشونت و پرخاشگری رابطه‌ای معنادار نداشت. این یافته حاکی از آن است که وجود دیدگاه مثبت لزوماً برای جلوگیری از خودکشی یا کنترل پرخاشگری کافی نیست و این رفتارها بیشتر تحت تأثیر عوامل عمیق‌تر روان‌شناختی و اجتماعی قرار دارند. درمورد امید نیز نتایج نشان داد که امید با بیشتر ابعاد انحرافات رفتاری مانند: اعتیاد به اینترنت، مصرف سیگار، مصرف مواد، خشونت و پرخاشگری و روابط جنسی پرخطر رابطه‌ای منفی و معنادار دارد. تنها درمورد مصرف الکل و خودکشی رابطه‌ای غیرمعنادار مشاهده شد. این یافته بیان می‌کند که امید به آینده و توانایی یافتن راه‌حل در بحران‌ها می‌تواند عامل محافظتی مهمی در برابر بسیاری از رفتارهای انحرافی باشد، اما درمورد مصرف الکل (با توجه به شیوع محدود آن در جامعه ایران) و خودکشی (با توجه به پیچیدگی و چندعاملی بودن آن) این نقش حفاظتی کمتر نمود پیدا می‌کند. تاب‌آوری نیز به‌عنوان یکی از ابعاد سرمایه روان‌شناختی، با اغلب رفتارهای انحرافی رابطه‌ای منفی و معنادار داشته است. تاب‌آوری با اعتیاد به اینترنت، مصرف سیگار، مصرف الکل، مصرف مواد، خشونت و پرخاشگری و روابط جنسی پرخطر رابطه‌ای معنادار نشان داده است که در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ قرار دارد؛ با این حال، با تمایل به خودکشی رابطه‌ای معناداری مشاهده نشد. این یافته نشان می‌دهد که توانایی بازگشت از موقعیت‌های سخت و مقاومت روانی در کنترل اغلب رفتارهای انحرافی نقش دارد، اما در مورد خودکشی به‌تنهایی کافی نیست و نیازمند مداخله‌های پیچیده‌تر است؛ درنهایت، سازه کلی سرمایه روان‌شناختی با اطمینان ۹۹٪ و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۱ با متغیر وابسته انحرافات رفتاری رابطه‌ای معنادار و معکوس نشان داد. این بدان معناست که هرچه سطح کلی سرمایه روان‌شناختی افراد (مجموعه‌ای از خودکارآمدی، خوش‌بینی، امید و تاب‌آوری) بالاتر باشد، احتمال گرایش به رفتارهای انحرافی در آن‌ها کاهش می‌یابد. این یافته اهمیت بررسی سرمایه روان‌شناختی به‌صورت یک سازه کلی را برجسته می‌کند؛ زیرا مؤلفه‌های آن به‌طور هم‌افزا عمل کرده و توانایی فرد برای مقابله با فشارها، وسوسه‌ها و موقعیت‌های پرخطر را تقویت می‌کنند؛ به عبارت دیگر، سرمایه روان‌شناختی می‌تواند به‌عنوان یک عامل حفاظتی عمومی در برابر طیف وسیعی از انحرافات رفتاری در نظر گرفته شود (جدول ۵).

جدول ۵: آزمون هم‌بستگی بین متغیر سرمایه روان‌شناختی با انحرافات رفتاری (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Table 5: Correlation test between psychological capital and behavioral deviations (Authors, 2025).

سرمایه روان‌شناختی		خودکارآمدی		خوش‌بینی		امید		تاب‌آوری		انحرافات رفتاری
سطح معناداری	ضریب هم‌بستگی	سطح معناداری	ضریب هم‌بستگی	سطح معناداری	ضریب هم‌بستگی	سطح معناداری	ضریب هم‌بستگی	سطح معناداری	ضریب هم‌بستگی	
۰/۰۰۰	-۰/۲۵۹**	۰/۰۰۰	-۰/۲۶۴**	۰/۰۴۵	-۰/۱۰۳*	۰/۰۰۰	-۰/۲۵۰**	۰/۰۰۰	-۰/۲۴۱**	اعتیاد به اینترنت
۰/۰۸۱	۰/۰۹۰	۰/۰۰۷	-۰/۱۳۸**	۰/۰۶۶	۰/۰۹۴	۰/۶۶۹	۰/۰۲۲	۰/۰۳۳	۰/۰۵۳	خودکشی
۰/۰۱۲	-۰/۱۲۹*	۰/۱۱۰	۰/۰۸۵	۰/۰۳۰	-۰/۱۱۱*	۰/۰۱۵	-۰/۱۲۵*	۰/۰۱۸	-۰/۱۲۱*	مصرف سیگار
۰/۰۱۲	-۰/۱۳۰*	۰/۰۱۷	-۰/۱۲۳*	۰/۰۳۲	-۰/۱۱۰*	۰/۰۵۷	-۰/۰۹۸	۰/۰۲۴	-۰/۱۱۶*	مصرف الکل
۰/۰۰۰	-۰/۲۰۵**	۰/۰۰۱	-۰/۱۶۷**	۰/۰۰۲	-۰/۱۶۱**	۰/۰۰۱	-۰/۱۶۳**	۰/۰۰۰	-۰/۲۰۴**	مصرف مواد مخدر
۰/۰۰۰	-۰/۱۸۳**	۰/۰۰۰	-۰/۱۸۸**	۰/۲۴۱	-۰/۰۶۰	۰/۰۰۰	-۰/۲۰۰**	۰/۰۰۲	-۰/۱۵۸**	خشونت
۰/۰۰۰	-۰/۱۸۹**	۰/۰۳۶	-۰/۱۱۰*	۰/۰۰۳	-۰/۱۵۳**	۰/۰۰۱	-۰/۱۷۴**	۰/۰۰۰	-۰/۲۱۱**	روابط جنسی پرخطر
۰/۰۰۰	-۰/۲۵۶**	۰/۰۰۰	-۰/۲۰۸**	۰/۰۰۳	-۰/۱۵۵**	۰/۰۰۰	-۰/۲۴۹**	۰/۰۰۰	-۰/۲۵۲**	انحرافات رفتاری

** معناداری در سطح ۰/۰۰۱؛ * معناداری در سطح ۰/۰۰۵

برای بررسی اثر مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی بر انحرافات رفتاری دانشجویان، از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد مدل رگرسیون از نظر آماری با توجه به نتایج آزمون F (مقدار برابر با ۲۰،۲۴۰ و سطح معناداری ۰،۰۰۰) معنادار است. این نشان می‌دهد متغیرهای وارد شده در مدل، توان تبیین تغییرات متغیر وابسته را دارند. بررسی شاخص‌های چولگی و کشیدگی نشان داد که اغلب متغیرها در محدوده نرمال قرار دارند؛ اگرچه در برخی مؤلفه‌ها مانند: خودکشی انحراف از نرمال بودن مشاهده شد، اما با توجه به حجم نمونه بالا و استناد به قضیه حد مرکزی، تأثیر معناداری بر نتایج تحلیل ندارد. مقدار آماره دوربین-واتسون برابر با ۱،۷۸ است که نشان می‌دهد خودهم‌بستگی خطاها در مدل وجود ندارد و فرض استقلال خطاها برقرار است؛ هم‌چنین برای بررسی پیش‌فرض نبود هم‌خطی، شاخص‌های VIF و Tolerance محاسبه شد. نتایج نشان داد که مقادیر VIF برای همه مؤلفه‌ها کمتر از عدد ۲ و مقادیر Tolerance بالاتر از ۰،۹ بوده است؛ بنابراین مشکل هم‌خطی میان متغیرهای مستقل وجود نداشته و این پیش‌فرض رگرسیون تأیید شد. ضریب هم‌بستگی چندگانه برابر با ۰،۶۳۳ و ضریب تبیین اصلاح شده برابر با ۰،۲۶۵ است؛ به این معنا که حدود ۲۶،۵٪ از تغییرات انحرافات رفتاری توسط مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی قابل تبیین است. در بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی، تاب‌آوری با ضریب بتای ۰،۸۷۳- و آماره t برابر با ۸،۱۷- بیشترین تأثیر را در کاهش انحرافات رفتاری دارد. پس از آن، امید با بتای ۰،۷۱۰- و t برابر با ۶،۶۸-، خودکارآمدی با بتای ۰،۵۰۷- و t برابر با ۵،۹۵- و در نهایت خوش‌بینی با بتای ۰،۳۸۰- و t برابر با ۴،۶۳- در رتبه‌های بعدی قرار دارند؛ نوع تأثیر همه متغیرهای یاد شده نیز منفی و معکوس می‌باشد (جدول ۶).

جدول ۶: آماره‌های تحلیل رگرسیونی چندمتغیره انحرافات رفتاری (نگارندگان، ۱۴۰۴).
Table 6. Multivariate regression statistics for behavioral deviations (Authors, 2025).

متغیر مستقل	بتا استاندارد شده	t	سطح معناداری	تلرانس	VIF
تاب‌آوری	-۰،۸۷۳	-۸،۱۷	۰،۰۰۰	۰،۹۱۴	۱،۰۹۴
امید	-۰،۷۱۰	-۶،۶۸	۰،۰۰۰	۰،۹۰۰	۱،۱۱۵
خودکارآمدی	-۰،۵۰۷	-۵،۹۵	۰،۰۰۰	۰،۹۲۵	۱،۰۸۲
خوش‌بینی	-۰،۳۸۰	-۴،۶۳	۰،۰۰۱	۰،۹۳۲	۱،۰۷۳
خلاصه مدل	آزمون F		R	Adj. R ²	آماره دوربین-واتسون
	مقدار	معناداری	۰،۶۳۳	۰،۲۶۵	۱،۷۸
	۲۰،۲۴۰	۰،۰۰۰			

۹. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مطالعه جامعه‌شناختی رابطه بین سرمایه روان‌شناختی و انحرافات رفتاری دانشجویان انجام شده است و در این بخش تلاش می‌شود یافته‌ها در چارچوب نظری و عملی مورد بررسی و نتیجه‌گیری قرار بگیرند. نتایج تحقیق نشان داد که بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی شامل: تاب‌آوری، امید، خوش‌بینی و خودکارآمدی با میزان انحرافات رفتاری دانشجویان رابطه‌ای منفی و معنادار وجود دارد. این یافته تأیید می‌کند که سرمایه روان‌شناختی می‌تواند به عنوان یک عامل محافظتی مهم در برابر گرایش به رفتارهای انحرافی عمل کند. در میان این مؤلفه‌ها، تاب‌آوری بیشترین نقش بازدارنده را ایفاء کرده است. یکی از دلایل برجسته بودن تاب‌آوری می‌تواند این باشد که دانشجویان در مواجهه با فشارهای تحصیلی، اقتصادی و اجتماعی، بیش از هر عامل دیگری نیازمند توانایی بازگشت از شکست‌ها و مدیریت موقعیت‌های دشوار هستند. در بافت فرهنگی و اجتماعی قزوین که هنجارهای سنتی

و مذهبی نسبتاً قوی است، تاب‌آوری می‌تواند به افراد کمک کند تا فشارهای اجتماعی و تضاد ارزش‌ها را بهتر مدیریت کرده و کمتر به رفتارهای انحرافی روی آورند. از منظر نظری، نتایج این پژوهش با چارچوب نظری لوتانز هم‌خوانی دارد؛ زیرا سرمایه روان‌شناختی به عنوان مجموعه‌ای از ظرفیت‌های مثبت روانی (امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی) می‌تواند رشد فردی، توانمندسازی روانی و پیش‌گیری از رفتارهای ناسازگارانه را تسهیل کند. یافته‌ها هم‌چنین با نظریه پیوند اجتماعی هیرشی قابل تبیین هستند؛ بدین معنا که سرمایه روان‌شناختی به تقویت نوعی پیوند درونی با ارزش‌ها، اهداف و آینده فرد منجر می‌شود که همانند پیوند با جامعه، بازدارنده گرایش به انحراف است. در کنار این موارد، نظریه فشار مرتون نیز نقش مهمی در تبیین یافته‌ها دارد؛ زیرا امید و خودکارآمدی می‌تواند فشارهای ناشی از ناکامی در دستیابی به اهداف اجتماعی را تعدیل کنند و فرد را به سمت راه‌های سازگارانه‌تر سوق دهند. علاوه بر آن، نتایج این پژوهش با نظریه یادگیری اجتماعی بندورا نیز هم‌خوان است؛ چراکه بندورا معتقد است بخش زیادی از رفتارهای انسان از طریق مشاهده و الگوگیری شکل می‌گیرد. مؤلفه‌هایی مانند: خودکارآمدی و خوش‌بینی می‌توانند در فرآیند یادگیری اجتماعی به عنوان منابع انگیزشی و شناختی عمل کرده و احتمال تقلید از رفتارهای انحرافی را کاهش دهند. در نهایت، نظریه پیوند افتراقی ساترلند نیز با یافته‌ها هم‌سو است. این نظریه تأکید دارد که افراد براساس تعاملات اجتماعی و تماس‌های مکرر با گروه‌های هم‌سال، ارزش‌ها و رفتارهای انحرافی را می‌آموزند؛ با این حال، سرمایه روان‌شناختی می‌تواند هم‌چون سپری روانی عمل کرده و اثر منفی گروه‌های منحرف را کاهش دهد؛ لذا، دانشجویی که از سطح بالایی از تاب‌آوری و امید برخوردار است، در برابر فشار هم‌سالان برای انجام رفتارهای پرخطر مقاوم‌تر خواهد بود؛ بنابراین، می‌توان گفت که نتایج این پژوهش، نه تنها با نظریه‌های موجود هم‌خوانی دارد، بلکه در توسعه آن‌ها نیز مؤثر است. به طور خاص، افزودن سرمایه روان‌شناختی به عنوان یک عامل محافظتی درونی می‌تواند نظریه‌هایی مانند پیوند اجتماعی هیرشی و پیوند افتراقی ساترلند را غنی‌تر کند و نقش فرد را در کنار عوامل محیطی پررنگ‌تر نشان دهد. از طرفی، یافته‌های این پژوهش با بخشی از نتایج پژوهش‌های پیشین نیز هم‌سو است؛ برای نمونه، نتایج با پژوهش‌های «رستگار» و همکاران (۱۴۰۳)، «شریف» و «میرمعصومی» (۱۴۰۲)، «براهوئی» و همکاران (۱۴۰۲)، «کربلایی» و همکاران (۱۴۰۱) و «قماش» و همکاران (۱۳۹۵)، هم‌راستا است که نشان دادند سرمایه روان‌شناختی با کاهش رفتارهای انحرافی در میان جوانان رابطه دارد؛ هم‌چنین، مطالعات «بین» و «شاوکینگ» (۲۰۲۳) و «جاشوون» و همکاران (۲۰۲۱) تأیید کرده‌اند که تقویت امید و خودکارآمدی می‌تواند گرایش به مصرف مواد و رفتارهای پرخطر را کاهش دهد. پژوهش «سیمسک» و «سالی» (۲۰۱۴) نیز به طور مشابه نشان داد که خوش‌بینی و تاب‌آوری نقش مهمی در پیش‌گیری از گرایش به انحرافات رفتاری دارند. هم‌سویی نتایج حاضر با این مطالعات، اعتبار بیرونی یافته‌ها را افزایش می‌دهد و نشان می‌دهد که تقویت سرمایه روان‌شناختی می‌تواند به عنوان راهبردی عمومی در محیط‌های دانشگاهی مختلف مورد استفاده قرار گیرد.

با وجود نتایج مثبت، پژوهش حاضر محدودیت‌هایی نیز دارد؛ نخست این‌که، ماهیت مقطعی مطالعه امکان نتیجه‌گیری قطعی درباره روابط علی را محدود می‌کند. دوم این‌که، ابزار اندازه‌گیری پرسش‌نامه‌ای بوده و این امر می‌تواند پاسخ‌ها را تحت تأثیر تمایلات اجتماعی قرار دهد. سوم این‌که، ضریب تبیین اصلاح‌شده در مدل رگرسیون برابر با ۲۶/۵٪ بوده است. این میزان نشان می‌دهد که گرچه سرمایه روان‌شناختی نقش مهمی در پیش‌گیری از انحرافات رفتاری دارد، اما بخش عمده‌ای از تغییرات این متغیرها به عوامل دیگری مانند: فشارهای اقتصادی، روابط خانوادگی، تأثیر گروه هم‌سالان و شرایط فرهنگی وابسته است؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده، این متغیرها را نیز بررسی کنند. براساس یافته‌های پژوهش، در ادامه چند پیشنهاد کاربردی مطرح می‌شود.

با توجه به این‌که تاب‌آوری بیشترین نقش بازدارنده را داشته است، توصیه می‌شود برنامه‌های آموزشی دانشگاهی شامل: کارگاه‌های مهارت‌های مقابله‌ای، مدیریت استرس و حل مسئله باشند و از روش‌های عملی، مانند: شبیه‌سازی موقعیت‌های چالش برانگیز برای افزایش توانایی دانشجویان در مقابله با فشارها استفاده شود.

از آنجا که امید و خودکارآمدی نیز رابطه منفی با انحرافات رفتاری داشتند، برنامه‌های مشاوره‌ای باید شامل: آموزش‌هایی در زمینه هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی آینده و ارتقای احساس کنترل فرد بر موقعیت‌ها باشند. این برنامه‌ها می‌توانند در قالب کارگاه‌های مهارت‌های زندگی یا جلسات مشاوره فردی اجرا شوند. درخصوص خوش‌بینی، پیشنهاد می‌شود فعالیت‌های گروهی مانند: «باشگاه‌های گفت‌وگو» یا «انجمن‌های دانشجویی مثبت‌نگر» طراحی شوند تا نگرش مثبت به آینده در تعاملات جمعی تقویت شود. با توجه به ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی قزوین که محیطی نسبتاً محافظه‌کارانه دارد، لازم است کارگاه‌ها و برنامه‌های حمایتی متناسب با این بافت طراحی شوند تا پذیرش بیشتری از سوی دانشجویان و خانواده‌ها داشته باشند.

درنهایت، با توجه به سهم بالای دانشجویان زن، مجرد و بومی در نمونه، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های خاصی برای این گروه‌ها طراحی گردد که به نیازهای فرهنگی و اجتماعی آن‌ها پاسخ دهد؛ برای مثال، آموزش مهارت‌های ارتباطی و مقابله با فشار هم‌سالان می‌تواند برای این گروه‌ها بسیار سودمند باشد.

سپاسگزاری

پژوهش‌گران از همه افرادی که در انجام این تحقیق همکاری و حمایت کرده‌اند، از جمله دانشجویان شرکت‌کننده، قدردانی می‌نمایند؛ هم‌چنین قدردانی ویژه‌ای از دانشگاه‌های شهر قزوین به دلیل فراهم آوردن زمینه‌های پژوهشی و دسترسی به اطلاعات لازم صورت می‌گیرد. حمایت‌های علمی و فنی ایشان نقش مهمی در تکمیل و کیفیت این مطالعه داشته است.

مشارکت درصدی نویسندگان

تمامی نویسندگان این پژوهش در طراحی مطالعه، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و تفسیر نتایج، نگارش پیش‌نویس اولیه و بازبینی نسخه نهایی مقاله مشارکت فعال داشته‌اند و مسئولیت محتوای علمی مقاله برعهده همه آن‌ها است.

تعارض منافع

نویسندگان مقاله اعلام می‌دارند که هیچ‌گونه تعارض منافع مالی یا غیرمالی مرتبط با این پژوهش وجود ندارد.

پی‌نوشت

1. Borsari & Carey
2. Jessor
3. Xiaoshon
4. Simsek and Sali
5. Self-efficacy
6. Optimism
7. Optimism
8. Resilience
9. Dora and Azim

کتابنامه

- آقاجانی، توحید، (۱۳۹۶). «بررسی رابطه بین سبک‌های دلبستگی و شیوه‌های فرزند پروری با رفتارهای پرخطر در نوجوانان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز، گروه روانشناسی (منتشر نشده).
- ادیب‌نیا، فائزه؛ احمدی، عبدالجواد؛ و محمد موسوی، سید علی، (۱۳۹۵). «مروری بر علل گرایش به رفتارهای

پر خطر در نوجوانان». فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد، ۹(۳): ۱۱-۳۶. <https://ensani.ir/file/download/article/20170311115400-9980-56.pdf>

- اسماعیلی، مریم؛ بصیری، نوشین؛ خیر، زهرا؛ و قنایی، علیرضا، (۱۳۹۴). «بررسی رابطه بین سرمایه روان‌شناختی و سلامت روان دانشجویان». اولین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم تربیتی، شیراز.
- افشار، سعید، (۱۳۹۷). «تأثیر سرمایه روان‌شناختی بر رفتار شهروندی و نیت ترک خدمت با میانجی‌گری تعهد سازمانی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده مدیریت و اقتصاد، رشته مدیریت دولتی (منتشر نشده).

- اکبری، سمیه؛ و طاهری، ناهید، (۱۳۹۵). «بررسی نقش حمایت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی در کاهش تمایلات انحرافی دانشجویان». پژوهشنامه روان‌شناسی کاربردی، ۷(۲): ۶۸-۵۷. <https://apsy.sbu.ac.ir>
- انصاری، پریا؛ علیوردی‌نیا، اکبر؛ شارع‌پور، محمود؛ و رازقی، نادر، (۱۴۰۳). «تبیین جامعه‌شناختی رفتارهای انحرافی دانشجویان: آزمون تجربی نظریه شرمساری بازپذیرنده بریت‌ویت». نشریه جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۶(۲): ۳۲-۵۷. <https://doi.org/10.22034/SCART.2024.139606.1351>

- باقری، نیر، (۱۳۹۶). «بررسی جامعه‌شناختی رابطه بین جامعه‌پذیری جنسی و رفتارهای پرخطر جنسی در نوجوانان شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خوارزمی، گروه آموزشی جامعه‌شناسی (منتشر نشده).
- براهوئی، سجاد؛ نجفی، محمد؛ و طالع‌پسند، سمیه، (۱۴۰۲). «پیش‌بینی رفتارهای پرخطر براساس تحول مثبت نوجوانی و سرمایه‌های روان‌شناختی مثبت در نوجوانان». فصلنامه علمی اعتیادپژوهی، ۶۹(۱۷): ۲۷۰-۲۴۵. <http://dx.doi.org/10.61186/etiadjohi.17.69.245>

- پارسا، زینب، (۱۳۹۸). «اثر بخشی گروه درمانی مبتنی بر پذیرش و تعهد بر کاهش تعارضات زناشویی و بهبود در رضایت جنسی و سرمایه‌های روان‌شناختی زنان متاهل مبتلا به دیابت نوع دو». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه روانشناسی (منتشر نشده).

- پورسعید، سید مسعود، (۱۳۸۸). «طراحی الگوی توسعه منابع انسانی کار آفرین براساس نظریه یادگیری اجتماعی». فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، ۳(۱): ۸۱-۱۰۰. https://hrmj.ihu.ac.ir/article_4886.html

- پیرانی، شهره؛ و اشرف‌نظری، علی، (۱۴۰۰). «تحلیل بنیادین کنش‌های معطوف به خشونت داعش با تأکید بر نظریه یادگیری اجتماعی». فصلنامه سیاست مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۱(۵۱): ۵۵-۷۹. <https://doi.org/10.22059/jpq.2021.226183.1007008>

- راد، فیروز؛ و رستمی، نیر، (۱۳۹۵). «پیوند اجتماعی و گرایش به رفتارهای نابهنجار». فصلنامه علوم اجتماعی، ۷۴(۲۶): ۲۱۱-۱۷۵. <https://doi.org/10.22054/qjss.2016.7211>

- رجبی، فروزان؛ و بیک‌پور، المیرا، (۱۳۹۹). «تحلیل جامعه‌شناختی پدیده اعتیاد». پنجمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیت و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، تهران.

- رستگار احمد، صیف حسن؛ و علی‌زاده، سیما، (۱۴۰۳). «بررسی رابطه بین سرمایه‌های روان‌شناختی و رفتارهای انحرافی محل کار با توجه به نقش واسطه‌ای فرسودگی شغلی درمیان معلمان مقطع ابتدایی شهر شیراز». نشریه مدیریت بر آموزش سازمان‌ها، ۱۳(۱): ۴۷-۷۰. <https://doi.org/10.61186/meo.13.4.47>

- شریف، لیلی سادات؛ و میرمعصومی، سیدابوالفضل، (۱۴۰۲). «نقش میانجی ویژگی‌های شخصیتی و سرمایه‌های روان‌شناختی در رابطه بین اهمال‌کاری تحصیلی و گرایش به رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان». اولین همایش ملی زیستن با کیفیت از منظر روان‌شناسی، مشاوره و مددکاری اجتماعی، خمینی شهر.

- فیروزجاییان، علی اصغر؛ و سعادت‌چی‌چافی، زهرا، (۱۴۰۱). «مسئله فراغت انحرافی درمیان جوانان». فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۳(۴): ۱۸۶-۲۰۴. <https://doi.org/10.34785/J016.2022.034>

- قربانی، سارا؛ جهانی‌زاده، محمدرضا؛ میربد، سید مهران؛ و امید، لیلا، (۱۳۹۹). «بررسی رابطه سرمایه‌های روان‌شناختی و اجتماعی با سلامت اجتماعی با توجه به متغیر میانجی حمایت اجتماعی». پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، (۳۸): ۸۳-۱۰۰. <https://doi.org/10.22034/spr.2020.114694>
- قماش، سعید؛ احمدی، مینا؛ عباسی، محمود؛ و صالحی، حمیدرضا، (۱۳۹۵). «بررسی میزان سرمایه روان‌شناختی نوجوانان و تأثیر آن بر گرایش به جرم (نمونه موردی شهر اصفهان)». مجله حقوق پزشکی، ۱۰(۳۷): ۱۷۱-۱۹۳. <http://medicallaw.ir/article-1-579fa.html>
- کربلایی، محبوبه؛ مرادی، آسیه؛ و کریمی، پروانه، (۱۴۰۱). «رابطه عملکرد خانواده با رفتارهای پرخطر جنسی و مصرف مواد در زنان میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی». فصلنامه زن و جامعه، ۵۲(۱۳): ۴۷-۶۲. <https://doi.org/10.30495/JZVJ.2022.30682.3871>
- کریمی، یوسف، (۱۳۹۳). مبانی روان‌شناسی سلامت. تهران: انتشارات سمت.
- گل‌خندان، سمیرا، (۱۴۰۱). «رابطه ساختار خانواده با بزهکاری اطفال و نوجوانان: مطالعه میدانی در کانون اصلاح و تربیت استان اصفهان». مجله پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی، ۱۹(۱۰): ۲۱۳-۲۳۵. <https://doi.org/10.22034/jclc.2022.298835.1542>
- مرادی، کیوان؛ واعظی، مظفرالدین؛ و میرزایی، محمد، (۱۳۹۴). «رابطه خوش‌بینی تحصیلی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس متوسطه دولتی شهر تهران». نشریه علوم تربیتی، ۲۲(۱): ۱۴۱-۱۶۴. <https://doi.org/10.22055/edu.2017.12091.1268>
- ملک‌رئیس، محسن؛ و فتحی، معصومه، (۱۴۰۲). «نقش تاب‌آوری بر سلامت روان‌شناختی دانشجویان». اولین همایش ملی خانواده سالم، جامعه سالم، قانات.

References

- Adibnia, F., Ahmadi, A. & Mousavi, S. A., (2016). "A review of the causes of adolescents' tendency toward risky behaviors". *Social Health and Addiction Quarterly*, 9(3): 11-36. <https://ensani.ir/file/download/article/20170311115400-9980-56.pdf> (In Persian).
- Afshar, S., (2018). "The effect of psychological capital on organizational citizenship behavior and turnover intention with the mediating role of organizational commitment". Master's Thesis, Tarbiat Modares University, Faculty of Management and Economics. (In Persian).
- Aghajani, T., (2017). "The relationship between attachment styles and parenting methods with risky behaviors in adolescents". Master's Thesis, University of Tabriz, Department of Psychology. (In Persian).
- Akbari, S. & Taheri, N., (2016). "The role of social support and psychological capital in reducing deviant tendencies of students". *Applied Psychology Research Quarterly*, 7(2): 57-68. <https://apsy.sbu.ac.ir/> (In Persian).
- Akbari, Y., Serajzadeh, S. H., Zamani Moghaddam, M. & Rashidi, J., (2016). "Social factors related to drug use among students: A case study of students aged 18-27 at Kharazmi University". *Strategic Studies on Sport and Youth*, 15(32): 1-20. https://fasname.msy.gov.ir/article_162.html (In Persian).
- Ansari, P., Aliverdinia, A., Sharepour, M. & Razaghi, N., (2017). "A sociological explanation of students' deviant behaviors: An empirical test of Braithwaite's reintegrative shaming theory". *Journal*

of *Sociology of Culture and Art*, 6(2): 32–57. <https://doi.org/10.22034/SCART.2024.139606.1351> (In Persian).

- Bagheri, N., (2017). “A sociological study of the relationship between sexual socialization and risky sexual behaviors among adolescents in Tehran”. Master’s Thesis, Kharazmi University, Department of Sociology. (In Persian).

- Barahouei, S., Najafi, M. & Taleghani, S., (2023). “Prediction of risky behaviors based on positive youth development and positive psychological capital in adolescents”. *Addiction Research Quarterly*, 17(69): 245–270. <https://doi.org/10.61186/etiadpajohi.17.69.245> (In Persian).

- Borsari, B. & Carey, K. B., (2001). “Peer influences on college drinking: A review of the research”. *Journal of Substance Abuse*, 13(4): 315–330. [https://doi.org/10.1016/S0899-3289\(01\)00098-0](https://doi.org/10.1016/S0899-3289(01)00098-0)

- Ebrahimi, A., (2022). “The role of psychological capital in religious education”. *Research in Islamic Education and Training*, 4(2): 27–44. <https://doi.org/10.22034/RIET.2022.12621.1139> (In Persian).

- Esmaeili, M., Basiri, N., Kheir, Z. & Ghanaei, A., (2015). “The relationship between psychological capital and mental health of students”. Shiraz: *The 1st International Conference on Psychology and Educational Sciences*. (In Persian).

- Firoozjaeian, A. A. & Sa’adati Chafi, Z., (2022). “The problem of deviant leisure among youth”. *Sociology of Culture and Art Quarterly*, 3(4): 186–204. <https://doi.org/10.34785/J016.2022.034> (In Persian).

- Ghomashi, S., Ahmadi, M., Abbasi, M. & Salehi, H. R., (2016). “The level of adolescents’ psychological capital and its effect on the tendency to crime (A case study of Isfahan)”. *Medical Law Journal*, 10(37): 171–193. <http://medicallaw.ir/article-1-579fa.html> (In Persian).

- Ghorbani, S., Jahanizadeh, M. R., Mirbad, S. M. & Omid, L., (2020). “The relationship between psychological and social capital with social health considering the mediating role of social support”. *Social Psychological Research Quarterly*, 38: 83–100. <https://doi.org/10.22034/spr.2020.114694> (In Persian).

- Golkhondan, S., (2022). “The relationship between family structure and juvenile delinquency: A field study in the Isfahan Correction and Rehabilitation Center”. *Journal of Criminal Law and Criminology Research*, 10(19): 213–235. <https://doi.org/10.22034/jclc.2022.298835.1542> (In Persian).

- Jessor, R., (1991). “Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action”. *Journal of Adolescent Health*, 12(8): 597–605. [https://doi.org/10.1016/1054-139X\(91\)90007-K](https://doi.org/10.1016/1054-139X(91)90007-K)

- Karbalaeei, M., Moradi, A. & Karimi, P., (2022). “The relationship between family functioning, risky sexual behaviors, and substance use in women: The mediating role of psychological capital”. *Women and Society Quarterly*, 13(52): 47–62. <https://doi.org/10.30495/JZVJ.2022.30682.3871> (In Persian).

- Karimi, Y., (2014). *Fundamentals of Health Psychology*. Tehran: SAMT Publications. (In Persian).

- Luthans, F., Youssef, C. M. & Avolio, B. J., (2007). *Psychological Capital: Developing the Human Competitive Edge*. Oxford University Press. <https://academic.oup.com/book/26255>
- Malekreisi, M. & Fathi, M., (2023). "The role of resilience in psychological health of students". *The 1st National Conference on Healthy Family, Healthy Society*, Qaenat. (In Persian).
- Moradi, K., Vaezi, M. & Mirzaei, M., (2015). "The relationship between teachers' academic optimism and students' academic achievement in Tehran public high schools". *Educational Sciences Journal*, 22(1): 141–164. <https://doi.org/10.22055/edu.2017.12091.1268> (In Persian).
- Parsa, Z., (2019). "The effectiveness of acceptance and commitment-based group therapy on reducing marital conflicts and improving sexual satisfaction and psychological capital among married women with type II diabetes". Master's Thesis, Ferdowsi University of Mashhad, Faculty of Educational Sciences and Psychology. (In Persian).
- Pirani, S. & Ashraf Nazari, A., (2021). "Fundamental analysis of ISIS violence-oriented actions based on social learning theory". *Politics Quarterly*, 51(1): 55–79. <https://doi.org/10.22059/jpq.2021.226183.1007008> (In Persian).
- Poursaeed, S. M., (2009). "Designing a model of entrepreneurial human resource development based on social learning theory". *Human Resource Management Research Quarterly*, 3(1): 81–100. https://hrmj.ihu.ac.ir/article_4886.html (In Persian).
- Rad, F. & Roštami, N., (2016). "Social bond and tendency toward abnormal behaviors". *Journal of Social Sciences*, 26(74): 175–211. <https://doi.org/10.22054/qjss.2016.7211> (In Persian).
- Rajabi, F. & Beikpour, E., (2020). "A sociological analysis of addiction phenomenon". *The 5th International Conference on Modern Research in Educational Sciences, Psychology and Social Studies of Iran*, Tehran. (In Persian).
- Raštegar Ahmad, S. H. & Alizadeh, S., (2024). "The relationship between psychological capital and workplace deviant behaviors with the mediating role of job burnout among primary school teachers in Shiraz". *Management on Education of Organizations Journal*, 13: 47–70. <https://doi.org/10.61186/meo.13.4.47> (In Persian).
- Sharif, L. S. & Mirma'soumi, S. A., (2023). "The mediating role of personality traits and psychological capital in the relationship between academic procrastination and risky behaviors among students". *The 1st National Conference on Quality Living from the Perspective of Psychology, Counseling, and Social Work*, Khomeinishahr. (In Persian).
- Simsek, E. Sali, J., (2014). "The role of internet addiction and social media membership on university student's psychological capital". *Contemporary educational technology*, (5): 239-256. https://www.researchgate.net/publication/339278106_The_Role_of_Internet_Addiction_and_Social_Media_Membership_on_University_Students'_Psychological_Capital
- Sohrabi, M., Adeli, A. & Kordalivand, A., (2017). "The effect of psychological capital on institutionalization of discipline in NAJA educational centers". *Social Order Police Journal*, 1(9): 187–210. http://sopra.jrl.police.ir/article_70409.html (In Persian).
- Xiaoqing, Z. & Bin, W., (2023). "The relationship between the psychological capital of male

